

Briselē, 10.9.2020.
COM(2020) 492 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Desmitais ziņojums par to, kā īstenota Padomes Direktīva 91/271/EEK par komunālo
notekūdeņu attīrīšanu, un par tās īstenošanas programmām (kā noteikts 17. pantā)**

{SWD(2020) 145 final}

Satura rādītājs

KOPSAVILKUMS.....	2
1. POLITISKAIS KONTEKSTS	3
2. ATBILSTĪBAS LĪMENIS ES	3
2.1 Atbilstības tendences	5
3. ĪSTENOŠANAS STATUSS — ATTĀLUMS LĪDZ MĒRĶIM	6
3.1 Notekūdeņu savākšana	6
3.1.1 Individuālas sistēmas vai citas piemērotas sistēmas	7
3.2 Otrreizējā (bioloģiskā) attīrīšana	8
3.3 Stingrāka jeb terciārā attīrīšana	9
3.3.1 Dalībvalstu noteiktas jutīgās zonas	10
4. VALSTU ĪSTENOŠANAS PROGRAMMAS	12
5. ATBILSTĪBAS NODROŠINĀŠANAS VEICINĀŠANA	13
5.1 Finansējums un ieguldījumu finansēšana	13
5.1.1 Finansēšanas stratēģijas	13
5.1.2 ES finansējums	15
5.2 Tiesību aktu prasību izpilde	15
6. IETEKME UZ ŪDENS VIDI	15
7. SECINĀJUMI	16

KOPSAVILKUMS

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas (KNAD) uzdevums ir virzīt ES uz nulles piesārņojuma mērķi, kas pasludināts paziņojumā “Eiropas zaļais kurss”¹.

Šai nolūkā dalībvalstīm ir jānodrošina, ka aglomerācijas (lielpilsētas, pilsētas, apdzīvotas vietas) piemērotā veidā savāc un attīra notekūdeņus, kas citādi piesārņotu upes, ezerus un jūras. Tādējādi KNAD veic svarīgu uzdevumu cilvēku veselības aizsardzībā un ūdens ekosistēmu vispārējās noturības uzturēšanā. KNAD ir svarīga loma arī aprites ekonomikā, izmantojot atkārtoti attīrītus notekūdeņus un notekūdeņu dūņas, ražojot atjaunojamo energoresursu enerģiju un pārstrādājot barības vielas.

Šis ir 10. divgadu ziņojums par to, kā dalībvalstis īsteno KNAD un savas ieguldījumu programmas. Tajā ir sniegta informācija par 2016. gadu un par vairāk nekā 23 600 aglomerācijām, kurās cilvēki (un ierobežotā mērā rūpniecība) rada notekūdeņus 612 miljonu cilvēka ekvivalentu (c. e.) apmērā. Pēdējos desmit gados komunālo notekūdeņu savākšana un attīrīšana ES ir uzlabojusies: 95 % atbilstības rādītājs savākšanai, 88 % — otrreizējai (bioloģiskajai) attīrīšanai un 86 % — stingrākai attīrīšanai (fosfora un slāpekļa atdalīšanai). Tomēr vēl ir daudz darāmā, lai panāktu pilnīgu atbilstību KNAD. Dažās dalībvalstīs, lai sasniegtu minēto mērķi, joprojām ir jāpieliek ievērojamas pūles: netiek savākti komunālie notekūdeņi, kas atbilst 6,6 miljoniem c. e. (1 %), savāktie notekūdeņi vairāk nekā 37 miljonu c. e. (6 %) apmērā netiek pietiekami labi attīrīti, lai atbilstu otrreizējās attīrīšanas standartiem, savukārt gandrīz 32 miljoni c. e. (8 %) neatbilst stingrākiem attīrīšanas standartiem. Tas nozīmē, ka ES ir aglomerācijas, kurās ir jābūvē vai jāuzlabo infrastruktūra. Neatbilstības gadījumos sistemātiski tiek ierosinātas pārkāpumu lietas.

Finanses un plānošana joprojām ir galvenās problēmas, ar kurām saskaras ūdenssaimniecības nozare. 2016. gadā aplēstie kopējie ieguldījumi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību KNAD visās dalībvalstīs (tostarp tajā laikā Apvienotajā Karalistē), sasniedza gandrīz 229 miljardus EUR. Arī ESAO lēš, ka ES valstīm un Apvienotajai Karalistei laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam būs jāiztērē papildu 253 miljardi EUR, lai sasniegtu un uzturētu atbilstību KNAD. Ir atzīts, ka pašreizējie izdevumi daudzās dalībvalstīs ir pārāk mazi, lai sasniegtu un uzturētu atbilstību ilgtermiņā².

Šā 10. ziņojuma dati tika izmantoti ne vien KNAD īstenošanas analīzei, bet arī tās izvērtēšanai. Attiecībā uz KNAD tika veikts Normatīvās atbilstības un izpildes programmas (REFIT) izvērtējums. Rezultāti tika publicēti 2019. gadā³. Reaģējot uz izvērtējuma konstatējumiem, Komisija sāka ietekmes novērtējumu, kurā tiks novērtēti rīcībpolitikas varianti, ar kuriem padarīt KNAD piemērotu turpmākajām vajadzībām.

¹ Komisijas paziņojums “Eiropas zaļais kurss” (COM(2019) 640 final): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

² ESAO, 2020, “Estimating investment needs and financing capacities for water-related investment in EU member countries”: https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm.

³ KNAD izvērtējums (SWD(2019)701): <https://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/pdf/UWWTD%20Evaluation%20SWD%20448-701%20web.pdf>.

1. POLITISKAIS KONTEKSTS

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas⁴ (KNAD) uzdevums ir virzīt ES uz nulles piesārņojuma mērķi, kas pasludināts paziņojumā “Eiropas zaļais kurss”⁵. Saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu⁶ (ŪPD) KNAD ir “pamatpasākums”. Tai ir svarīga loma, nodrošinot, lai tiktu uzlabots ES ūdenstilpju stāvoklis un ekosistēmu noturība, kā arī lai tiktu aizsargāta bioloģiskā daudzveidība. Ņemot vērā būtisko uzdevumu nodrošināt labu ES ūdenstilpņu stāvokli, vēlākais, līdz 2027. gadam, efektīva komunālo notekūdeņu savākšana un attīrīšana ir ļoti svarīga. Tās uzdevums ir arī aizsargāt cilvēku veselību, piemēram, notekūdeņu uzraudzība palīdzēja atklāt Covid-19 jau pirms pandēmijas, kā arī tās laikā, un, īstenojot šos uzraudzības pasākumus, var agrīni brīdināt veselības aizsardzības iestādes⁷.

Ūdenssaimniecības nozare ir svarīga Eiropas zaļā kursa kontekstā, jo īsteno nepieciešamus pasākumus, lai sasniegtu ES mērķus panākt klimata neitralitāti un likvidēt piesārņojumu, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu izaugsmi un radot darbavietas. Notekūdeņu nozare var dot savu ieguldījumu aprites ekonomikā, atkārtoti izmantojot attīrītus notekūdeņus un notekūdeņu dūņas, ražojot atjaunojamo energoresursu enerģiju un pārstrādājot barības vielas.

KNAD ir arī solis ceļā uz to, lai tiktu sasniegti Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM), jo īpaši 6. IAM, nodrošinot ūdens un sanitārijas pieejamību visiem⁸. Visā pasaulē 2,4 miljardi cilvēku (no kuriem aptuveni 10 miljoni dzīvo ES) nav pieejama uzlabota sanitārija. ES ir zaļo tehnoloģiju avots ūdenssaimniecības nozarei visā pasaulē, kā arī novatorisku risinājumu avots; 8 no 15 pasaules lielākajiem ūdens apsaimniekošanas uzņēmumiem atrodas ES⁹.

Komisija 2020. gadā sāka ietekmes novērtēšanu ar mērķi noteikt rīcībpolitikas variantus, ar kuriem padarīt KNAD piemērotu turpmākajām vajadzībām. Tas tika darīts, reaģējot uz KNAD izvērtējumu, kas tika veikts vienlaikus ar ŪPD, no tās atvasināto direktīvu un Plūdu direktīvas atbilstības pārbaudi 2019. gadā.

2. ATBILSTĪBAS LĪMENIS ES

Šis ir 10. divgadu ziņojums par to, kā dalībvalstis īsteno KNAD un savas ieguldījumu programmas.¹⁰ Tajā ir apkopots to datu novērtējums, kas tika paziņoti 2016. gadā, pamatojoties uz KNAD 15. un 17. pantā izklāstītajām prasībām.

⁴ Padomes Direktīva par komunālo notekūdeņu attīrīšanu (91/271/EEK): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1581334912523&uri=CELEX:01991L0271-20140101>.

⁵ Komisijas paziņojums “Eiropas zaļais kurss” (COM(2019) 640 final).

⁶ Ūdens pamatdirektīva (2000/60/EK): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02000L0060-20141120>.

⁷ <https://ec.europa.eu/jrc/en/science-update/call-notice-feasibility-assessment-eu-wide-wastewater-monitoring-system-sars-cov-2-surveillance>.

⁸ Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķi: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/water-and-sanitation/> un <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/clean-water-and-sanitation>.

⁹ KNAD izvērtējums (SWD(2019)701).

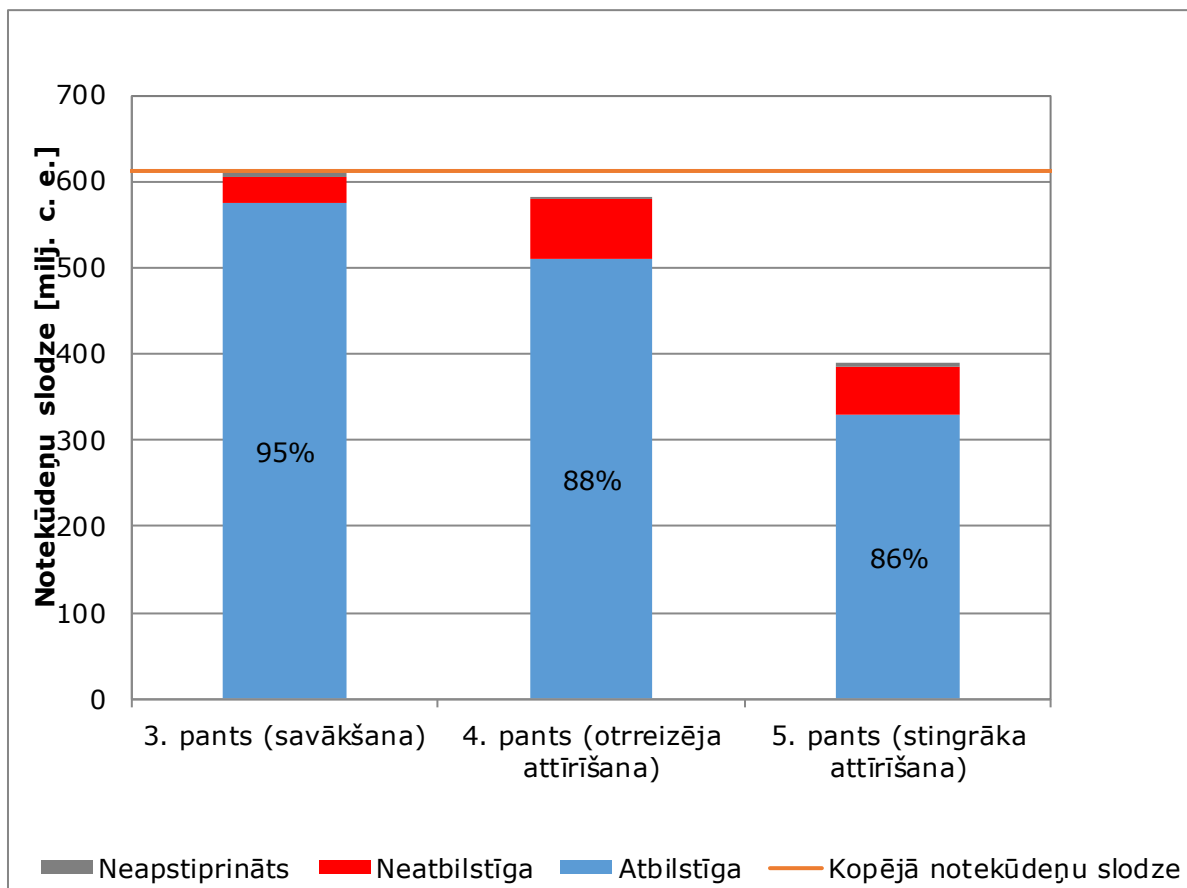
¹⁰ 2016. gada datos saistībā ar KNAD ir iekļauti arī Apvienotās Karalistes dati, taču nav iekļauta lielākā daļa Horvātijas datu, jo 2016. gadā tai nebija saistību attiecībā uz atbilstības nodrošināšanu.

Ir uzlabojusies komunālo notekūdeņu savākšana un attīrīšana, tomēr visā ES vēl nav panākta pilnīga atbilstība KNAD.

ES 2016. gadā sasniedza augstu atbilstības līmeni:

- 95 % attiecībā uz savākšanu (izmantojot kanalizācijas sistēmas un individuālas vai citas piemērotas sistēmas (IAS));
- 88 % attiecībā uz otrreizējo (bioloģisko) attīrīšanu;
- 86 % attiecībā uz attīrīšanu, kas ir stingrāka nekā otrreizējā attīrīšana (galvenokārt slāpekļa un/vai fosfora atdalīšana aglomerācijās ar vairāk nekā 10 000 c. e., kuras ietvaros notekūdeņus novada jutīgās zonās un to sateces baseinos).

Kā parādīts nākamajā attēlā, ne visi savāktie notekūdeņi ir jāattīra pēc viena un tā paša standarta un ne visiem savāktajiem notekūdeņiem ir jāatbilst 4. un 5. pantā izklāstītajām prasībām. Nepieciešamais attīrīšanas līmenis ir atkarīgs no aglomerācijas lieluma un no tā ūdens jutības, kurā notekūdeņi tiek novadīti.

1. attēls. Atbilstība 3., 4 un 5. panta prasībām ES 2016. gadā [noteiktam pantam atbilstošu aglomerāciju notekūdeņu slodzes procentuālā daļa].

Apzīmējums “neapstiprināts” (pelēks) attiecas uz pārejas periodiem, kas piemērojami notekūdeņiem, kuri radušies nesen noteiktās jutīgās zonās. Atbilstība 5. pantam ietver datus par dalībvalstīm, kas piemēro 5. panta 4. punktu.

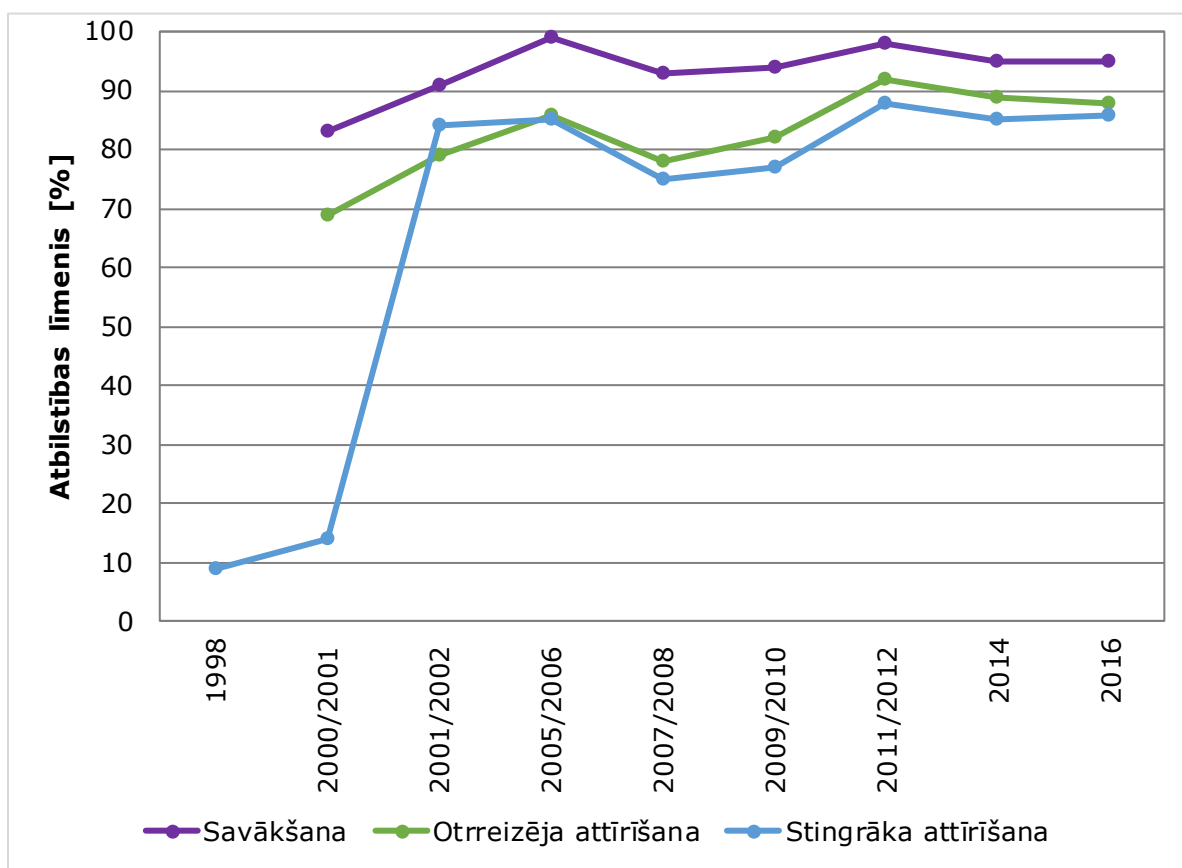
Dalībvalstis 2016. gadā ziņoja par vairāk nekā 23 600 aglomerācijām, kurās cilvēka ekvivalents (c. e.) bija vismaz 2000. Šīs aglomerācijas radīja notekūdeņu slodzi **612 miljonu** c. e. apmērā — galvenokārt no sadzīves avotiem, taču arī no rūpnieciskajiem

notekūdeņiem un lietus notekūdeņiem. Rūpniecības daļa ir ierobežota, bet tās notekūdeņos var būt piesārņotāji, kurus komunālās attīrīšanas iekārtas neattīra tikpat efektīvi. Radīto notekūdeņu daudzums ir palielinājies par 1,5 %, salīdzinot ar 2014. gadu. Pašreizējo attīrīšanas iekārtu attīrīšanas jauda (783 miljoni c. e.) ir lielāka nekā pašlaik radītā notekūdeņu slodze, lai tās varētu pielāgoties iekārtas saņemtās slodzes izmaiņām un lai nākotnē varētu apmierināt lielākas vajadzības.

Gandrīz 90 % ES notekūdeņu slodzes rada aglomerācijas ar vairāk nekā 10 000 c. e.; pusi rada lielās pilsētas (52 % no aglomerācijām ar vairāk nekā 100 000 c. e.). Tas var likt dalībvalstīm novirzīt lielāko daļu savu ieguldījumu neatbilstīgām notekūdeņu infrastruktūrām lielākās aglomerācijās (ar vairāk nekā 10 000 c. e.).

2.1 Atbilstības tendences

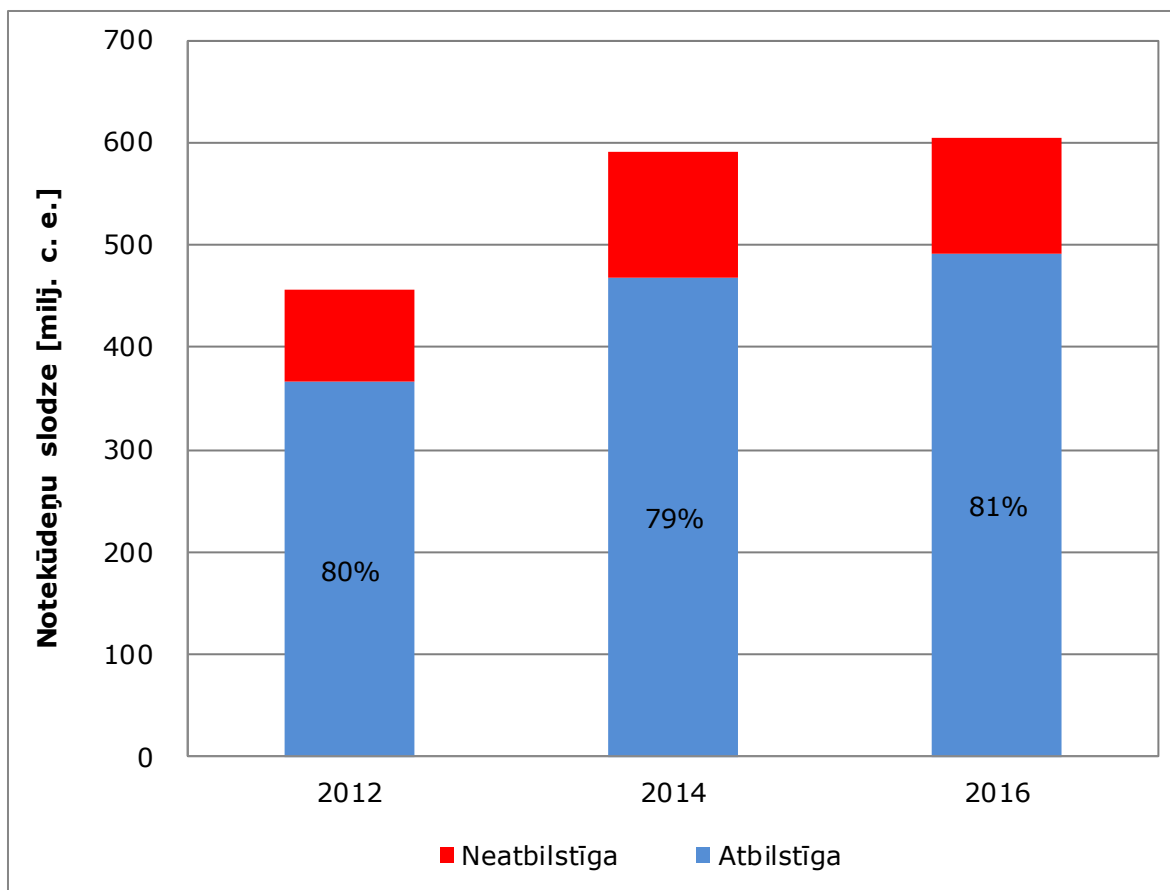
Kopš KNAD pieņemšanas ir panākts būtisks progress tās īstenošanā un attiecībā uz atbilstību 3., 4. un 5. pantā izklāstītajām prasībām.

2. attēls. Atbilstības līmenis 3., 4. un 5. panta prasībām — statistiskās tendences (1998.–2016. gads)

Pēdējos gados atbilstības līmenis ir stabilizējies. 2016. gadā atbilstība 3. panta prasībām saglabājās 2014. gada līmenī, savukārt atbilstība 4. pantam samazinājās par 1 %, bet atbilstība 5. pantam palielinājās par 1 %. 2016. gada dati sniedz pilnīgāku pārskatu nekā 2014. gada dati, jo 2016. gadā vairākas dalībvalstis (piem., Polija, Ungārija un Slovēnija) sasniedza savus galīgos termiņus. Tādējādi, aprēķinot atbilstības līmeni, tika ņemts vērā vairāk datu.

Vērtības, kas norāda atbilstības līmeni 3., 4. un 5. panta prasībām, ir apvienotas, lai iegūtu vienu rādītāju. Kopējais atbilstības līmenis ES 2016. gadā palielinājās un bija 81 %.

3. attēls. Atbilstības līmenis KNAD prasībām ES, 2012–2016 [attiecīgajā gadā notekūdeņu slodze aglomerācijās atbilda standartiem]; *2012. gada slejā ir parādīti 2010.–2012. gada dati.

3 ĪSTENOŠANAS STATUSS — ATTĀLUMS LĪDZ MĒRĶIM

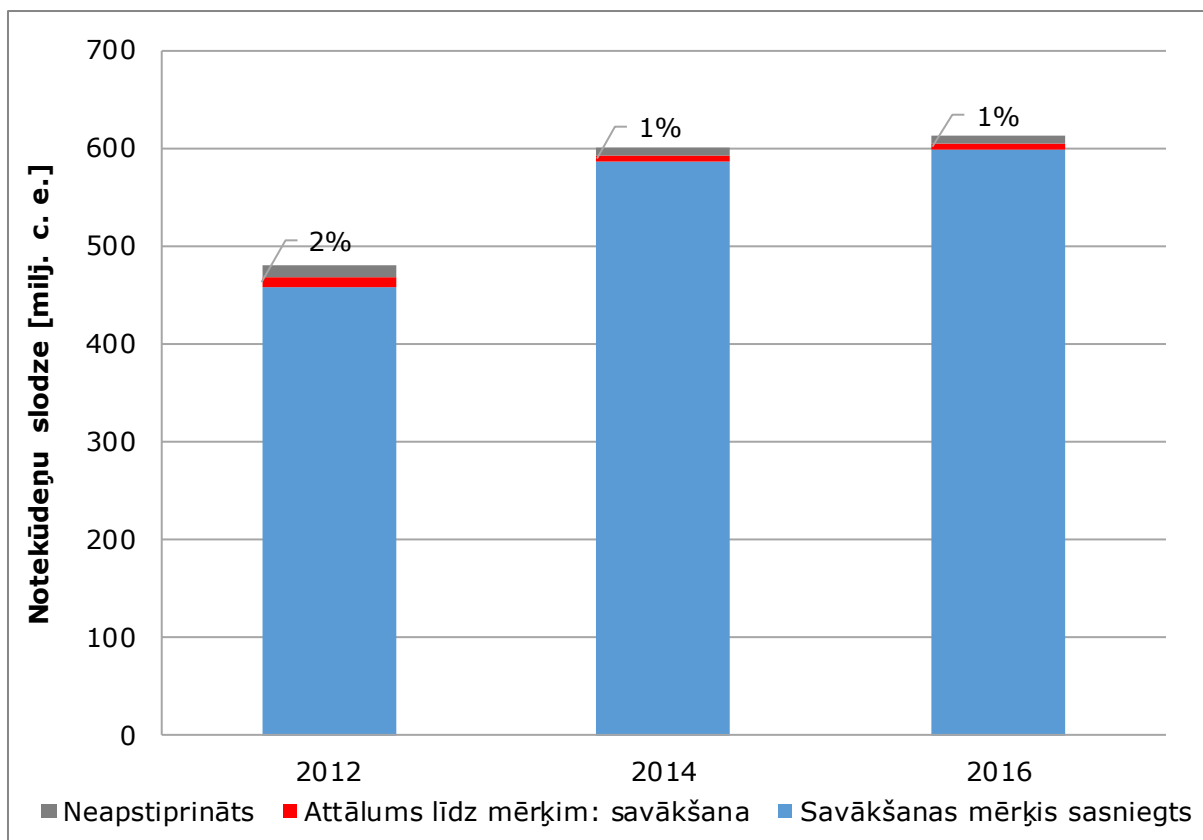
“Attālums līdz mērķim” ir rādītājs, kas apzīmē to, cik daudz vēl ir jāizdara, lai izpildītu KNAD noteiktos standartus.

3.1 Notekūdeņu savākšana

- Vēl ir jāsavāc **1 %** no notekūdeņu slodzes (aptuveni **6,6 miljoni** c. e.).

2016. gadā ES¹¹ netika savākti atbilstīgu un neatbilstīgu aglomerāciju radīti notekūdeņi gandrīz 6 605 000 c. e. apmērā. Nākamajā attēlā ir parādīts, ka attālums līdz mērķim ir diezgan mazs.

¹¹ Dalībvalstis un Apvienotā Karaliste, kas pārskata periodā bija dalībvalsts.

4. attēls. Attālums līdz notekūdeņu savākšanas mērķim ES, 2012.–2016. gads [notekūdeņu slodzes procentuālā daļa visās aglomerācijās; attiecīgajā gadā šī slodze neatbilda atbilstības kritērijiem]

Jāpiebilst, ka 4. attēlā nav parādīta pilnīga aina, jo vairāk nekā 8 300 000 c. e. netika ņemti vērā, aprēķinot attālumu līdz savākšanas mērķim, tāpēc ka tā ir notekūdeņu slodze, attiecībā uz kuru 2016. gadā termiņi vēl nebija iestājušies¹².

3.1.1 Individuālas sistēmas vai citas piemērotas sistēmas

Gan *REFIT* izvērtējums, gan dati, ko dalībvalstis paziņojušas saskaņā ar ŪPD liecina, ka daudzās jomās necentralizētas sanitārijas sistēmas (zināmas kā *IAS*¹³) rada būtisku spiedienu uz ūdenstilpnēm. Komisija pēta, vai ir ievēroti šo sistēmu ekspluatācijas nosacījumi (reģistrācija, atļaujas, uzraudzība un pārbaudes) dalībvalstīs, kuras tās plaši izmanto¹⁴.

Nākamajā attēlā ir parādīts, kuras dalībvalstis izmanto *IAS*:

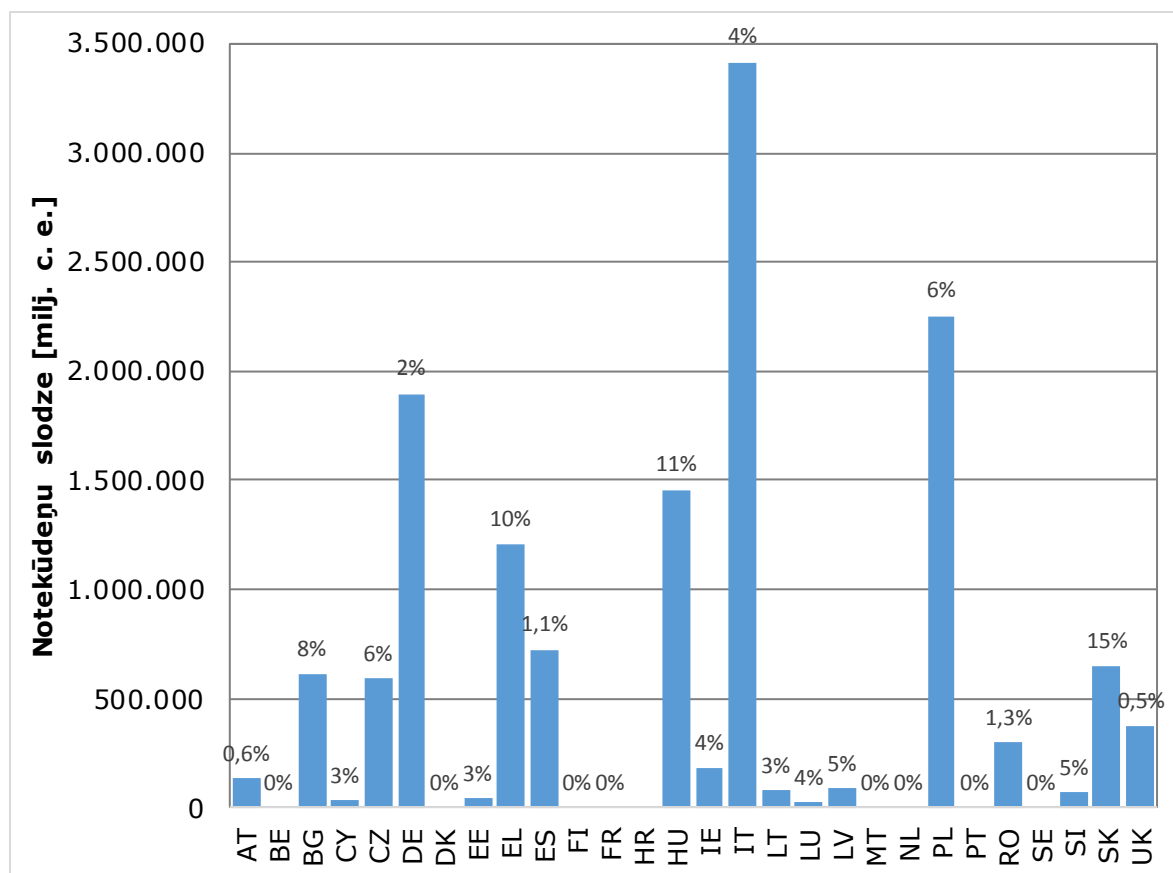
- Polija, Ungārija, Slovākija, Slovēnija, Grieķija, Bulgārija, Čehija un Latvija ziņoja, ka *IAS* tika savākti un/vai attīrīti vismaz 5 % notekūdeņu;

¹² Tas attiecas uz pārejas periodiem, kas piemērojami nesen noteiktām jutīgām zonām.

¹³ 3. pants: “Ja [vispārējās] kanalizācijas sistēmu izveidošana nav pamatota, jo tā vai nu nedos nekādu labumu videi, vai ietvers pārmērīgas izmaksas, izmanto individuālas sistēmas vai citas piemērotas sistēmas, kas nodrošina to pašu vides aizsardzības līmeni.”

¹⁴ Komisija nosūtīja oficiāla paziņojuma vēstules dalībvalstīm, kas aktīvi izmanto *IAS*, lai noskaidrotu, vai tās ir ieviesušas juridisku pienākumu izveidot savienojumu ar kanalizācijas tīkliem, kur tas ir iespējams.

- Polija, Ungārija, Grieķija, Itālija un Vācija ziņoja, ka IAS savāktā un/vai attīrītā slodze pārsniedza 1 miljonu c. e.

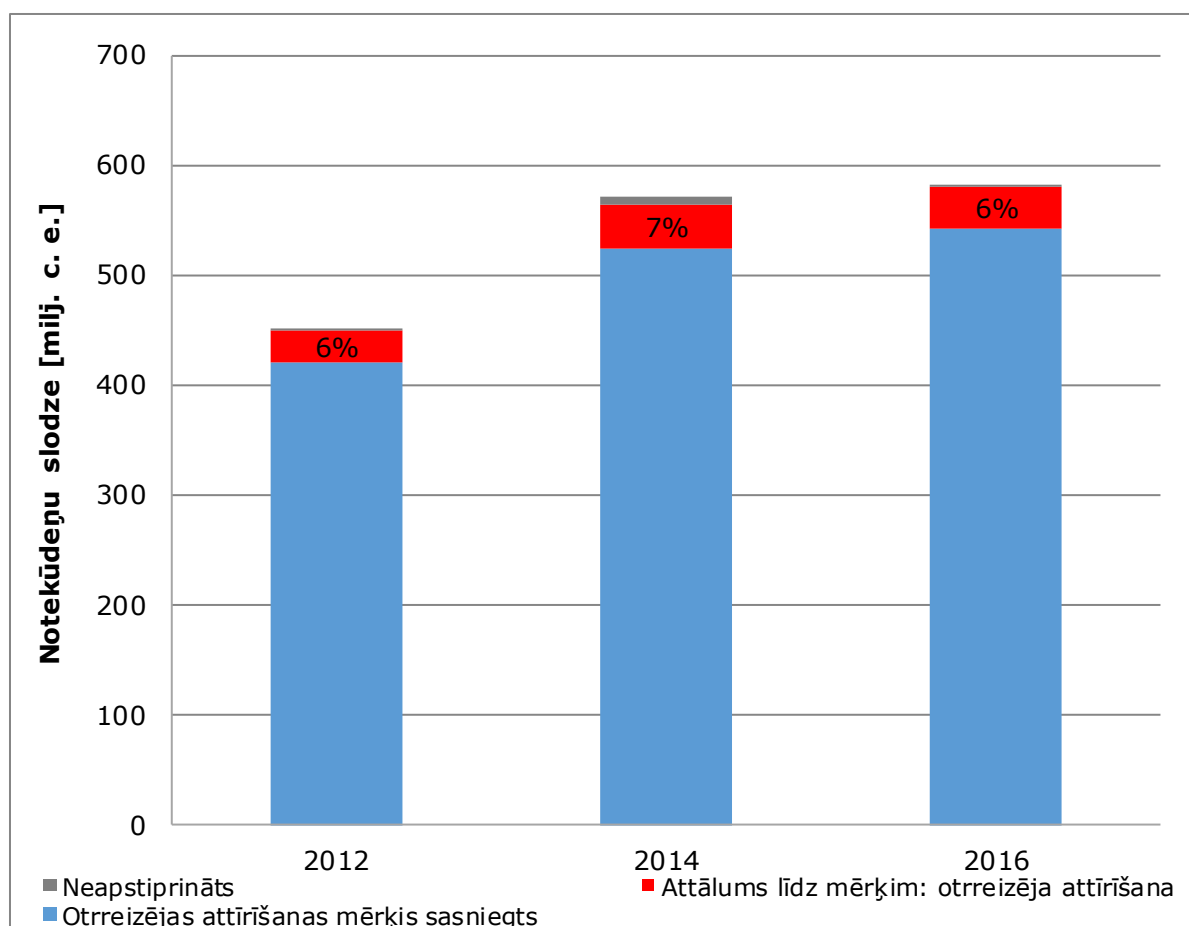
5. attēls. IAS izmantošana dalībvalstīs, 2016. gads [notekūdeņu slodze visās aglomerācijās katrā dalībvalstī, izteikta miljonos c. e. un procentos no kopējā daudzuma].

3.2 Otrreizējā (bioloģiskā) attīrīšana

- 6 % no savāktās notekūdeņu slodzes (aptuveni **37 miljoni** c. e.) joprojām ir jāveic otrreizējā attīrīšana saskaņā ar KNAD prasībām.

Dalībvalstīm ir jānodrošina otrreizēja attīrīšana¹⁵ visās aglomerācijās ar vairāk nekā 10 000 c. e., kā arī tajās aglomerācijās ar vairāk nekā 2000 c. e., kas novada notekūdeņus saldūdenī un estuāros. 2016. gadā otrreizējai attīrīšanai netika pakļauti un/vai KNAD paredzētajām novadīšanas prasībām vēl neatbilda atbilstīgās un neatbilstīgās aglomerācijas ES savākti notekūdeņi vairāk nekā 37 116 000 c. e. apmērā.

¹⁵ Otrreizējā attīrīšana papildina cieto vielu atdalīšanu (sākotnējā attīrīšana), sadalot organiskās vielas, izmantojot baktērijas.

6. attēls. Attālums līdz otrreizējās attīrīšanas mērķim ES, 2012.–2016. gads [notekūdeņu slodzes procentuālā daļa visās aglomerācijās; attiecīgajā gadā šī slodze neatbilda atbilstības kritērijiem]

Līdz mērķim pietrūkst 300 000 c. e., kas netika iekļauti aprēķinos, jo attiecībā uz tiem 2016. gadā termiņi vēl nebija iestājušies. Turklāt nesavāktie notekūdeņi netika attīrīti vai ņemti vērā, aprēķinot attālumu līdz otrreizējās attīrīšanas mērķim.

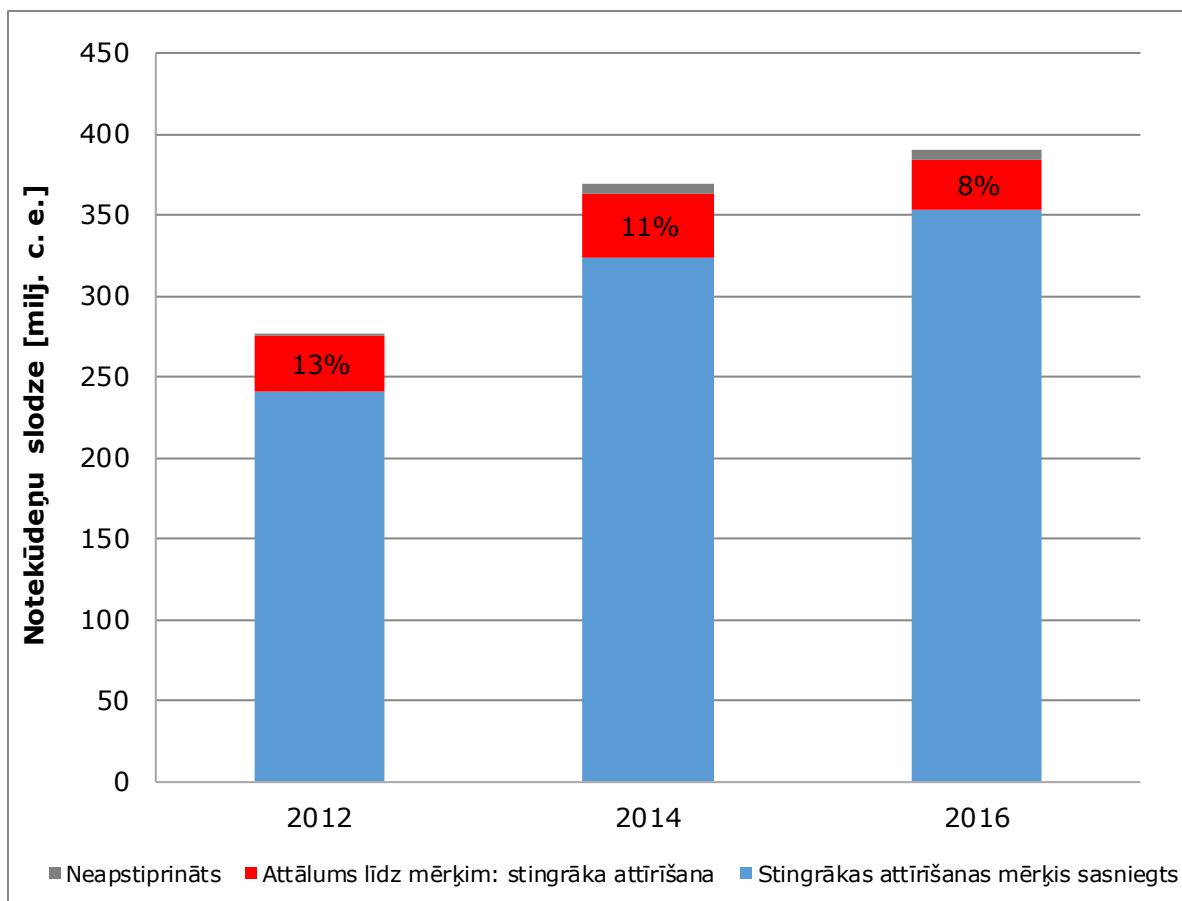
3.3 Stingrāka jeb terciārā attīrīšana

- **8 %** no savāktās notekūdeņu slodzes (aptuveni **32 miljoni** c. e.) joprojām ir jāveic stingrāka attīrīšana saskaņā ar KNAD prasībām¹⁶.

Dalībvalstīm parasti ir jānodrošina stingrāka attīrīšana¹⁷ aglomerācijās ar vairāk nekā 10 000 c. e., kuras veic nopludināšanu noteiktās jutīgās zonās un to sateces baseinos. 2016. gadā stingrākai attīrīšanai netika pakļauti un/vai KNAD paredzētajām novadīšanas prasībām neatbilda visās aglomerācijās ES savākti notekūdeņi vairāk nekā 31 780 000 c. e. apmērā.

¹⁶ SWD(2019)701 norādīts, ka līdz mērķim pietrūkst 7 %. Piem., Kipras skaidrojums pēc SWD(2019)701 izvērtējuma publicēšanas palielināja minēto procentuālo daļu par aptuveni 1 %.

¹⁷ Stingrāka attīrīšana ietver fosfora vai slāpekļa (barības vielu) atdalīšanu, lai aizsargātu ūdeņus, ko apdraud eutrofikācija. Tā var ietvert arī dezinfekciju, lai aizsargātu peldvietas vai čaulgliemju ieguves vietas.

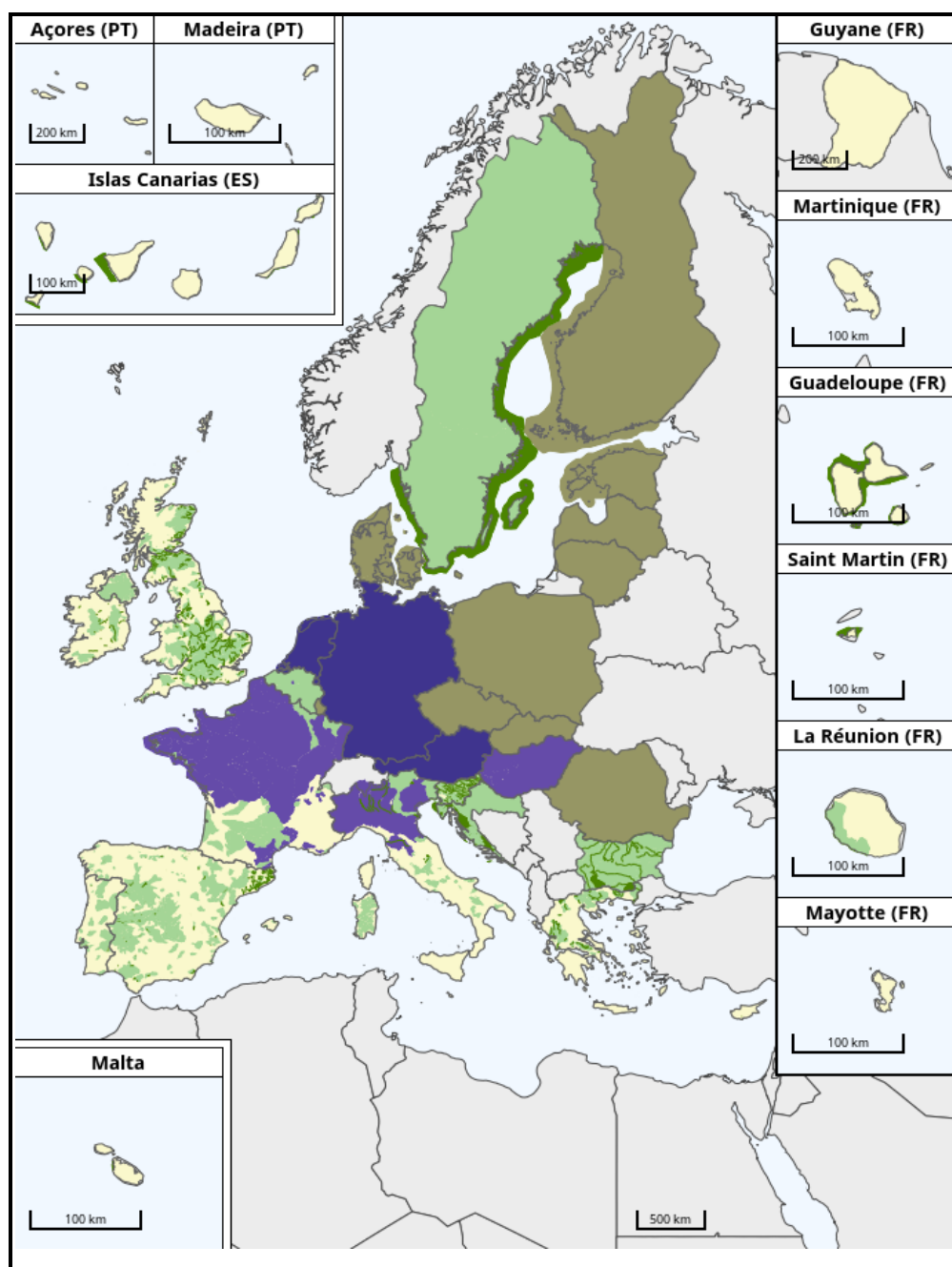

7. attēls. Attālums līdz stingrākas attīrīšanas mērķim ES, 2012.–2016. gads [notekūdeņu slodzes procentuālā daļa visās aglomerācijās; attiecīgajā gadā šī slodze neatbilda atbilstības kritērijiem]

Attālums līdz mērķim nesniedz pilnu ainu, jo gandrīz 6 300 000 c. e. netika iekļauti aprēķinos, tāpēc ka attiecībā uz tiem termiņi vēl nebija iestājušies. Turklāt nesavāktie notekūdeņi netika attīrīti vai ņemti vērā, aprēķinot attālumu līdz stingrākas attīrīšanas mērķim.

3.3.1 Dalībvalstu noteiktas jutīgās zonas

Ceturtdaļā ES teritorijas (24 %) stingrāka attīrīšana nav nepieciešama. To, vai ir nepieciešama stingrāka attīrīšana (t. i., vai zona ir jutīga), nosaka valsts līmenī. KNAD ir noteikts, ka nepieciešamais attīrīšanas līmenis ir atkarīgs no tās ūdenstilpnes jutīguma, kurā tiek novadīti notekūdeņi. Kā parādīts nākamajā kartē, dažas valstis visu savu teritoriju apzīmē kā jutīgu (zaļu, zilu un violetu), savukārt citas ir noteikušas tikai dažas jutīgās zonas (attēlotas kā zaļi plankumi dzeltenos kartes apgabalos).

8. attēls. ES jutīgo zonu un jutīgo zonu sateču pārskats, 2016. gads.

5. panta 2. un 3. punkts: ir jāveic stingrāka attīrīšana aglomerācijās ar vairāk nekā 10 000 c. e.

5. panta 4. punkts: ir jāatdala vismaz 75 % slāpekļa un fosfora.

5. panta 8. punkts: stingrāka attīrīšana ir jāveic visā valstī.

4 VALSTU ĪSTENOŠANAS PROGRAMMAS

Šajā sadaļā ir apkopota informācija, ko dalībvalstis paziņoja saskaņā ar KNAD 17. pantu, par prognozētajām ieguldījumu izmaksām, lai panāktu atbilstību KNAD, un paredzamajām ieguldījumu izmaksām notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas infrastruktūras uzstādīšanai un atjaunošanai.

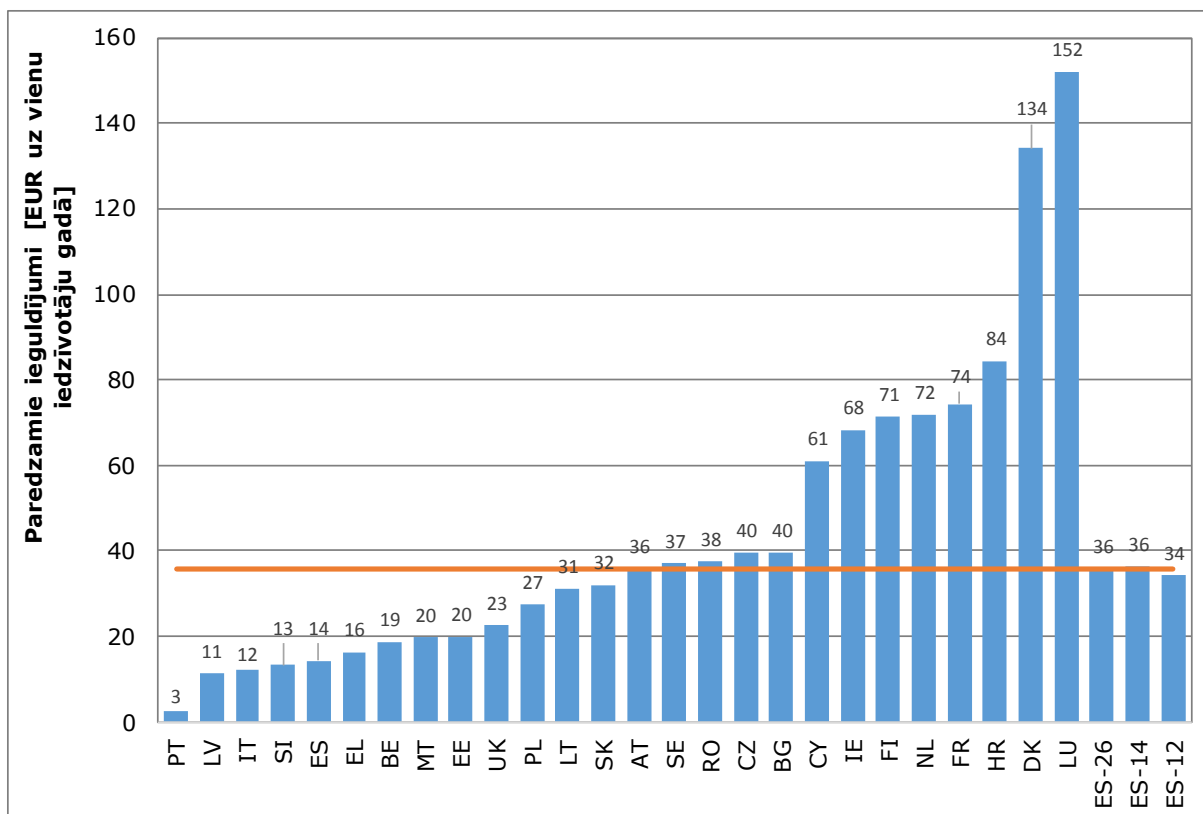
Valstu iestāžu¹⁸ aplēstās un valstu plānos iekļautās ieguldījumu izmaksas, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu atbilstību KNAD, ir gandrīz **229 miljardi EUR**. Tas attiecas uz darbu attīrīšanas iekārtās (prognoze: vairāk nekā 166 miljardi EUR) un savākšanas sistēmās (prognoze: gandrīz 63 miljardi EUR). Salīdzinājumam — ESAO lēš, ka laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam ES valstīm būs jāiztērē papildu 253 miljardi EUR, lai sasniegtu un uzturētu pilnīgu atbilstību KNAD¹⁹.

“Ieguldījumu vajadzības” pēc definīcijas aptver tikai neatbilstīgās aglomerācijas, un tajās netiek ņemtas vērā ne darbības izmaksas, ne arī izmaksas, kas saistītas ar infrastruktūras uzturēšanu labā stāvoklī, lai saglabātu atbilstību KNAD. To gadu skaits, uz kuriem attiecas šī prognoze, dažādās valstīs ir atšķirīgs.

Pretstatā iepriekš aprakstītajām “ieguldījumu vajadzībām” “paredzamās ieguldījumu izmaksas” pēc definīcijas ir turpmāko ieguldījumu aprēķins un ietver paredzamās izmaksas infrastruktūras uzturēšanai labā stāvoklī, lai tā joprojām būtu atbilstoša. To gadu skaits, uz kuriem attiecas šī prognoze, dažādās valstīs ir atšķirīgs. Tālāk dotajā 9. attēlā ir parādīts, ka tikai divas valstis plāno ieguldīt vairāk nekā 100 EUR uz vienu iedzīvotāju gadā. Vairums valstu ziņo, ka tās plāno ieguldīt gadā mazāk nekā 40 EUR uz vienu iedzīvotāju. Dati, kas norādīti 9. attēlā, ir jāvērtē uzmanīgi, jo ne visas dalībvalstis saskaņā ar 17. pantu iesniegtajos ziņojumos ir iekļāvušas visas ieguldījumu un uzturēšanas izmaksas. Turklāt paziņotās prognozes laikposms dažādās valstīs ir atšķirīgs: Beļģija ziņoja par laikposmu no 2009. līdz 2017. gadam, savukārt Čehijas ziņojums attiecas uz 2016. un 2017. gadu. Arī valsts lielums var ietekmēt 9. attēlā atspoguļotos rādītājus: ir parādīts, ka Luksemburgas ieguldījumi ir vislielākie, taču to var attiecināt uz vienu lielu plānotu ieguldījumu mazā valstī.

¹⁸ 27 dalībvalstis un Apvienotā Karaliste, kas bija dalībvalsts pārskata periodā.

¹⁹ ESAO “*Estimating investment needs and financing capacities for water-related investment in EU member countries*”: https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm.

9. attēls. Dalībvalstu īstenošanas programmas — paredzamās ieguldījumu izmaksas gadā uz vienu iedzīvotāju notekūdeņu savākšanas sistēmu un attīrīšanas iekārtu uzstādīšanai un atjaunošanai [EUR uz vienu iedzīvotāju gadā].

Piezīme: Vācija un Ungārija neiesniedza datus par paredzamajiem ieguldījumiem.
Oranžā līnija, kas šķērso visu grafiku, ir vidējās paredzamās ieguldījumu izmaksas gadā ES.

5 ATBILSTĪBAS NODROŠINĀŠANAS VEICINĀŠANA

5.1 Finansējums un ieguldījumu finansēšana

Komisija ir izstrādājusi vairākas iniciatīvas, lai atbalstītu centienus nodrošināt pilnīgu atbilstību KNAD. Tās ietver iniciatīvas ieguldījumu plānošanas uzlabošanai (piem., ESAO pētījums, kas sniedz salīdzināmus datus par finansēšanas stratēģijām un ieguldījumu vajadzībām) un ES kohēzijas politikas finansējumu (ierosinātā kohēzijas politika 2021.–2027. gadam ir cieši saistīta ar valstu ieguldījumu plānošanu ilgtspējīgai ūdens apsaimniekošanai).

5.1.1 Finansēšanas stratēģijas

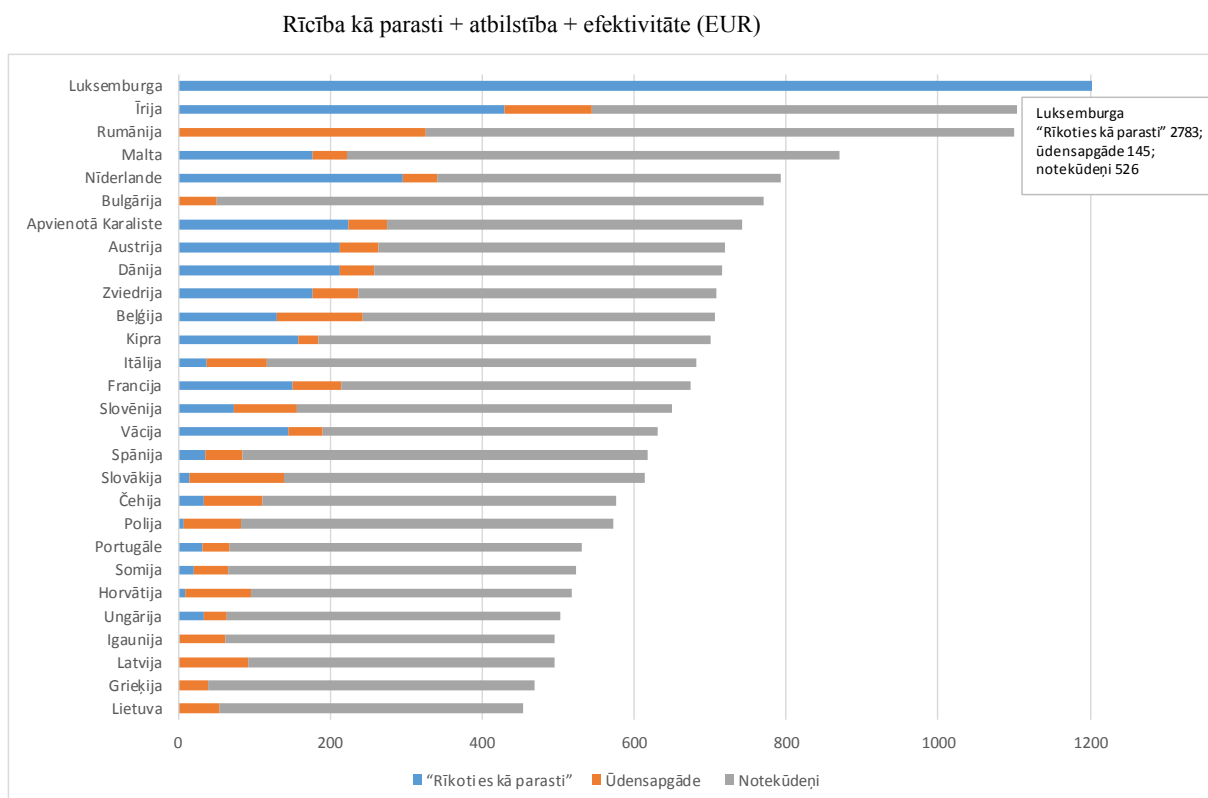
ESAO ir sniegusi ieteikumus, kā risināt finansēšanas problēmas dalībvalstīs ar ierobežotām finansēšanas spējām un lielām ieguldījumu vajadzībām. Tie ietver esošo aktīvu un finanšu resursu labāku izmantošanu, ieguldījumu vajadzību samazināšanu un papildu finanšu avotu izmantošanu²⁰.

²⁰ 5. nodaļa ESAO pētījumā “Estimating investment needs and financing capacities for water-related investment in EU member countries”: https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm.

ESAO ir prognozējusi kopējos ieguldījumus, kas nepieciešami, lai panāktu atbilstību KNAD. Tālāk ir sniegts salīdzinošs pārskats, kurā atspoguļoti kumulatīvi papildu izdevumi līdz 2030. gadam par ūdensapgādi un sanitāriju uz vienu iedzīvotāju, apvienojot trīs scenārijus:

- “rīkoties kā parasti” (urbanizācijas virzīts scenārijs),
- atbilstība Dzeramā ūdens direktīvai (DŪD) un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai (KNAD), un
- efektivitāte (noplūdes ūdensapgādē samazināšana).

Ieguldījumi, kas nepieciešami, lai panāktu pilnīgu atbilstību KNAD 27 dalībvalstīs un Apvienotajā Karalistē, laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam kopā veido papildu 253 miljardus EUR.

Avots: ESAO analīze, pamatojoties uz Eiropas Komisijas un Eurostat datiem.

Scenāriju skaidrojums:

- “rīkoties kā parasti” scenārijs ataino to, cik daudz būtu jāiztērē līdz 2030. gadam, pieaugot iedzīvotāju skaitam;
- ūdensapgādes scenārijā ir atainots tas, cik daudz būtu jāiztērē līdz 2030. gadam, lai izpildītu pārstrādātās DŪD prasības;
- notekūdeņu scenārijā ir atainots tas, cik daudz būtu jāiztērē līdz 2030. gadam, lai izpildītu KNAD prasības.

10. attēls. Papildu izdevumi līdz 2030. gadam uz vienu iedzīvotāju attiecībā uz notekūdeņu un dzeramā ūdens sistēmām [EUR uz vienu iedzīvotāju]. Avots: ESAO (2020).

Šā dokumenta 9. attēlā ir parādīts, ka ieguldījumi notekūdeņu infrastruktūrā, lai panāktu atbilstību KNAD, veido lielāko daļu no kopējiem papildu izdevumiem. Papildu izdevumi uz vienu iedzīvotāju ir robežās no 500 EUR līdz 1000 EUR par ūdensapgādi un sanitāriju.

Apkopojot — tika noskaidrots, ka **pašreizējie izdevumi daudzās dalībvalstīs ir pārāk mazi, lai panāktu atbilstību un uzturētu to ilgtermiņā.**

5.1.2 ES finansējums

Eiropas fondiem, jo īpaši Eiropas Reģionālās attīstības fondam un Kohēzijas fondam, ir uzdevums attīstīt notekūdeņu infrastruktūru, ja dalībvalstīm nav pietiekamu līdzekļu, lai veiktu ieguldījumus savā notekūdeņu nozarē. Dalībvalstis laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ūdens apsaimniekošanai no kohēzijas politikas līdzekļiem ir piešķirušas 15,4 miljardus EUR. Lielākā daļa no plānotā budžeta (apmēram 10,8 miljardi EUR) tiek novirzīta notekūdeņu attīrīšanai, tostarp staciju un kanalizācijas tīklu būvniecībai vai modernizācijai, daļu finansējuma piešķirot arī dūņu apsaimniekošanai²¹. Paredzams, ka 2014.–2020. gadā dalībvalstis 17,7 miljoniem cilvēku nodrošinās pieslēgumu jaunām vai modernizētām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām²². Šis atbalsts piesaista papildu valsts un privāto finansējumu, un to papildina citi ES finansējuma avoti, piemēram, *LIFE* un “Apvārsnis 2020”. Ar kopējo ieguldījumu vairāk nekā 300 miljonu EUR apmērā laikposmā no 2014. līdz 2018. gadam pamatprogramma “Apvārsnis 2020” un finanšu instruments *LIFE* līdzfinansē vairāk nekā 70 pētniecības un inovāciju projektus, kas saistīti ar notekūdeņiem.²³

Attiecībā uz 2021.–2027. gada kohēzijas politikas fondiem Komisija ierosināja, ka valstu ieguldījumu plāni ir priekšnoteikums finansējuma saņemšanai, lai nodrošinātu, ka resursi tiek izmantoti visefektīvāk.

5.2 Tiesību aktu prasību izpilde

Attiecībā uz vairumu neatbilstīgo aglomerāciju, kas minētas īstenošanas ziņojumos, ir ierosinātas pārkāpumu lietas. Komisija sistemātiski izskata gadījumus, kad KNAD piemērošana ir bijusi slikta vai nepareiza. Attiecībā uz valstīm, kas pievienojās ES 2004. gadā vai vēlāk, lietas tika ierosinātas 2016.–2018. gadā un joprojām turpinās, dažās dalībvalstīs (Latvijā un Lietuvā) prasības ir gandrīz izpildītas, savukārt viena lieta (Kipra) tiek izskatīta Tiesā. Tiks arī ierosinātas lietas, kas atbilst termiņiem, kuri beidzās 2014. un 2015. gadā. Viena laikus vecākas lietas ir nonākušas Tiesā otrā sprieduma saņemšanai. Tiesa ir izdevusi sešus spriedumus, trijos no kuriem ir uzlikts naudas sods un soda maksājumi dalībvalstīm²⁴ līdz 25 miljonu EUR apmērā (vienreizējs maksājums) un aptuveni 30 miljonu EUR apmērā kā naudas soda maksājums ik pēc sešiem mēnešiem.

6 IETEKME UZ ŪDENS VIDĪ

KNAD ir svarīgs uzdevums — uzturēt ūdens ekosistēmu vispārējo noturību un aizsargāt to bioloģisko daudzveidību, kas ir būtiska ŪPD mērķu sasniegšanai. Pēdējos 30 gados, īstenojot

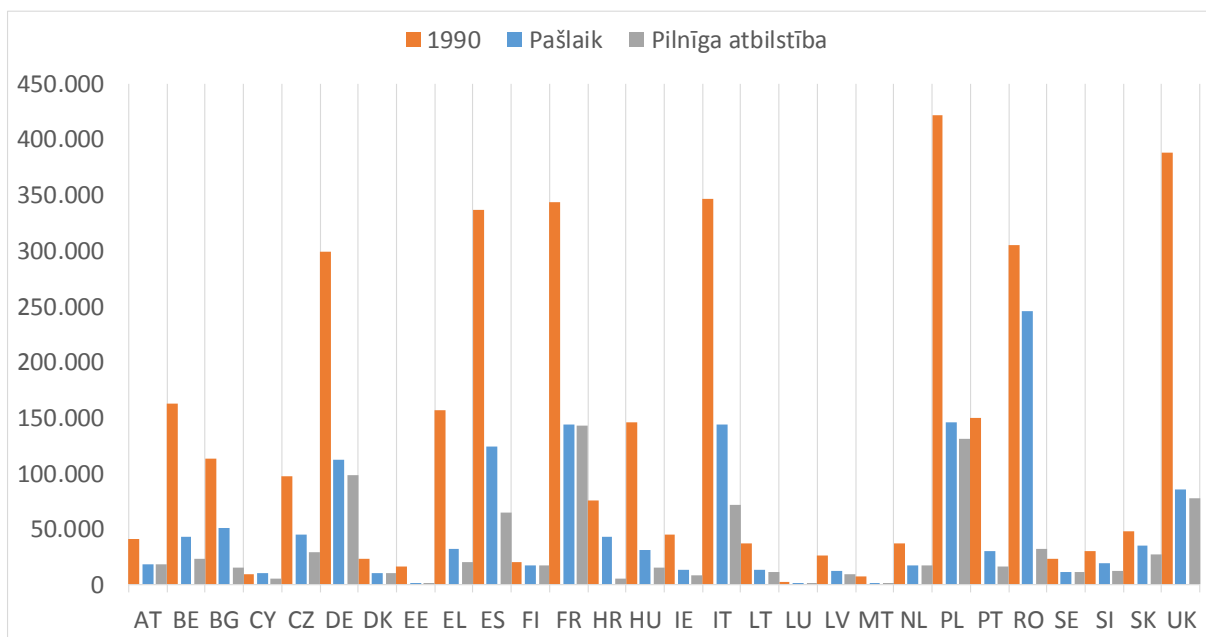
²¹ Eiropas strukturālie un investīciju fondi: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/EU-Level/ESIF-Categorisation-Intervention-Fields-with-filte/8m22-gy44> un https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/key-achievements/.

²² Eiropas strukturālie un investīciju fondi, kopējie rādītāji, 2014.–2020. gads: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/4ij4-23vs>.

²³ Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūras (EASME) iekšējie dati, kas 2019. gadā iesniegti ENV.C.2.

²⁴ Tiesas 2018. gada 25. jūlija spriedums Komisija/Spānija, C-205/17; 2018. gada 31. maija spriedums Komisija/Itālija, C-251/17; 2018. gada 22. februāra spriedums Komisija/Grieķija, C-328/16.

KNAD, ir būtiski uzlabota upju, ezeru un jūru kvalitāte. Piemēram, nākamajā attēlā ir parādīts, kā, īstenojot KNAD, samazināt slodzi, kas sasniedz ūdenstilpnes²⁵.

11. attēls. Bioķīmiskā skābekļa patēriņa (BSP) slodze (tonnas gadā) attīrītos notekūdeņos.

7 SECINĀJUMI

Šajā ziņojumā Komisija secina, ka komunālo notekūdeņu savākšana un attīrīšana ES ir uzlabojusies. Notekūdeņu savākšana un attīrīšana saskaņā ar KNAD ir būtisks solis ceļā uz Ūdens pamatdirektīvas mērķu sasniegšanu.

Tomēr, lai sasniegtu pilnīgu atbilstību KNAD, vēl ir daudz darāmā. Šīs direktīvas īstenošanai ir nepieciešama pastāvīga dalībvalstu apņemšanās, uzlabota ieguldījumu plānošana, tostarp tālredzīgi notekūdeņu infrastruktūras atjaunošanas plāni. Komisija ir izstrādājusi vairākas iniciatīvas, lai palīdzētu dalībvalstīm panākt atbilstību.

Finanses un plānošana joprojām ir galvenās problēmas, ar kurām saskaras ūdenssaimniecības nozare. Ir konstatēts, ka pašreizējie ieguldījumi daudzās dalībvalstīs ir pārāk mazi, lai sasniegtu un uzturētu atbilstību ilgtermiņā.

Komisija ir izvērtējusi KNAD²⁶ un tagad ir sākusi ietekmes novērtēšanu, lai noteiktu rīcībpolitikas variantus, ar kuriem padarīt KNAD piemērotu turpmākajām vajadzībām.

²⁵ KNAD izvērtējums (SWD(2019)701): <https://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/pdf/UWWTD%20Evaluation%20SWD%20448-701%20web.pdf>.

²⁶ Tostarp Eiropas atveseļošanas plāns: <https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe>.